

Oponentský posudok k dizertačnej práci MgA. Barbory Zentkovej

Potential Causes Of Afternoon Tiredness.

Únava a vyčerpanie v kontexte súčasného umenia.

Predkladaná dizertačná práca Barbory Zentkovej s metaforickým názvom *Potential Causes of Afternoon Tiredness* aj konkretizujúcim podnázvom *Únava a vyčerpanie v kontexte súčasného umenia* vystihuje jej hlavné tematické zameranie a súčasne naznačuje esejistické narábanie s jazykom práce. Východiskovým bodom dizertačného výskumu je pre Barboru Zentkovú vlastná umelecká prax, ktorú realizuje ako autorské duo spoločne s Juliou Gryboš. Spätný pohľad na posledných desať rokov spoločnej umeleckej práce, riešené témy, vyvíjajúca sa škála používaných materiálov a médií a domnievam sa, že aj osobné skúsenosti s rôznymi pracovnými podmienkami definovali tri kategórie bližšieho záujmu: Únava materiálu (kritika kapitalizmu), Únava tela (dopady na zdravie) a Obrat k pomalosti (návrhy riešení).

Práca tak tematizuje aktuálnu problematiku dôsledkov systému neoliberalného kapitalizmu na pracovné a životné podmienky ľudí v prekarizovaných povolaniach, kam radí aj umelcov a umelkyne a iných kultúrnych pracovníkov a pracovníčky, a ktoré boli a sú obzvlášť zasiahnuté pandémiou covidu a infláciou. Hlavná pozornosť sa preto obracia na jeden z dôsledkov tohto životného režimu: pocit všeobecného vyčerpania a únavy. Tá je v súlade s vytýčeným cieľom venovaná prierezu vlastného portfólia rovnako ako aj kontextu iných umeleckých diel poslednej dekády a naznačením možných teoretických a socio-ekonomických súvislostí.

V úvode práce doktorandka predstavuje základné tézy výskumu aj ambíciu vlastný text preplieť citáciami z beletrie, prípadne denníkovými zápiskami. Toto experimentovanie v rovine textu vítam, popisy osobných skúseností z prvej kapitoly textu práce vytvárajú plastický a dynamický obraz pocitu vyčerpania na hranici existenciálnej krízy. Súčasne oceňujem ich autentickosť a otvorenosť. Nasledujúce dve kapitoly sa snažia túto skúsenosť kontextualizovať v mantineloch súčasného diskurzu. Kapitola *work work work* nadväzuje stručným teoretickým a socio-ekonomickým exkurzom do definície prekariátu, ako vrstvy obyvateľstva odkázanej na neisté, často dočasné a od výkonu platené práce, vyžadujúce veľkú mieru flexibility. Citácia z beletrie Anny Mayrovej hovorí dokonca o rozličných štartovacích čiarach, ktoré menej šťastne narodeným deťom predsa len nastavujú iné možnosti životnej sebarealizácie.

Úvahy doktorandky ale nereflektujú fakt, že sa nejedná o homogénnu skupinu obyvateľstva. Prekariát poníma pomerne široké spektrum profesií s pomerne odlišnými potrebami i sociálnym zázemím. Nasledujúca kapitola *Does the art world make us sick* toto sebadefinovanie preberá pomerne skratkovito bez dôslednejšej argumentácie a bez priznania privilegovanosti, ktorá sa prejavuje minimálne disponovaním určitým sociálnym a kultúrnym kapitálom, alebo vzdelaním. Aj v opisoch symptómov a nevyhovujúcich pracovných podmienok umelcov a umelkýň sa nemôžem ubrániť dojmu, že sa argumentácia zrazu ocitá v akomsi kontextovom vákuu utopickej krajiny globálneho severu, kde je systémová podpora a vôbec legislatívna existencia umeleckej profesie štandardom. Citácia britského výskumu z oblasti hudobného biznisu je toho príkladom. Rozumiem, že práca

nemôže suplovať neexistujúci sociologický výskum na túto tému v ČR, aj že to nie je jej hlavným cieľom. No aj napriek tomu sa domnievam, že určitá odvaha pomenovať odlišné podmienky, možnosti a systémy podpory v konkrétnych európskych krajinách, do ktorých má doktorandka vzhľadom na pole svojej pôsobnosti dobrý vhlad, by bola prínosná.

Na túto vágnosť upozorňujem aj preto, lebo táto časť textu stojí v ostrom kontraste s osobnými a konkrétnymi denníkovými zápiskami autorkiných priateľov a priateľiek, ktorí veľmi otvorene hovoria o svojej frustrácii alebo dennom režime. Je trochu škoda, že sa táto vrstva objavuje len v *intre* práce a nedopĺňa aj témy iných kapitol. Rovnako otvorený je aj cyklus Petra Kolárčika *Na čom makáš?*, mapujúci uplatnenie absolventov a absolventiek umeleckých škôl, ale aj tlak na výkon počas štúdia, ktorý je citovaný v nadväzujúcej kapitole *I would like to introduce you to my burnout*.

Nasledujúce kapitoly sú ťažiskom teoretickej časti práce a sledujú predovšetkým tému únavy, vyčerpania a vyhorenia na príklade konkrétnych diel. *Únava materiálu*, *Únava tela* a *Obrat k pomalosti* práce Barbory Zentkovej a Julie Gryboš kontextualizujú a rozvádzajú ich pracovné stratégie v kontexte súčasnej umeleckej praxe. *Únava materiálu* prináša vhlad do používania rôznych vyradených pracovných materiálov a nástrojov, ktoré nesú stopy svojej histórie. Kapitola *Únava tela* sa už viac vetví a otvára témy fyzického zdravia alebo spánku a ich možné riešenia v podobe sebazdokonaľovania a wellness self-care, ku ktorému sa práca stavia kriticky. Teoretická časť dizertačnej práce vrcholí najobsiahlejšou kapitolou *Obrat k pomalosti*, ktorej light-motívom je cenné svedectvo o dobe karanténnych opatrení a self-care rozvádza aj v pozitívnej rovine dobrej praxe. Toto ohliadnutie a pripomínanie princípov "degrowth-u" alebo "nerústu" považujem za prínosné a stále platné. Na druhej strane početné uvádzanie príkladov diel umelcov a umelkýň, prípadne rôznych iniciatív má až príliš charakter rešerše a odvádza pozornosť od prínosnejších, analytickejších častí. Možno by pomohlo organickejšie prepojenie.

Za dominantnú časť dizertačného projektu považujem jeho praktickú časť, ktorá je nadštandardná. Portfólio výstavných a performatívnych projektov ukazuje koncentrovaný záujem o formulované témy, schopnosť ich abstrahovania aj umelecké kvality. Pozoruhodné je sledovať aj meniaci sa záujem o maľbu a skúmanie jej hraničných foriem.

K formálnej úprave práce nemám zásadné výhrady. Je prehľadne štrukturovaná a dobre štylizovaná. Práca je písaná v slovenčine a chyby sa vyskytujú len v občasnom používaní bohemizmov.

Doktorandka vo svojom dizertačom výskume preukázala požadovanú invenciu, práca spĺňa požiadavky štandardne kladené na dizertačné práce FaVU.

Na základe predloženej dizertačnej práce navrhujem MgA. Barbore Zentkovej udeliť akademický titul Ph.D.

MgA. Ivana Hrončeková, Ph.D.